

ארגון יוצאי דרוהוביץ', בוריסלב והסביבה
DROHOBYCZ, BORYSLAW AND VICINITY ORG.

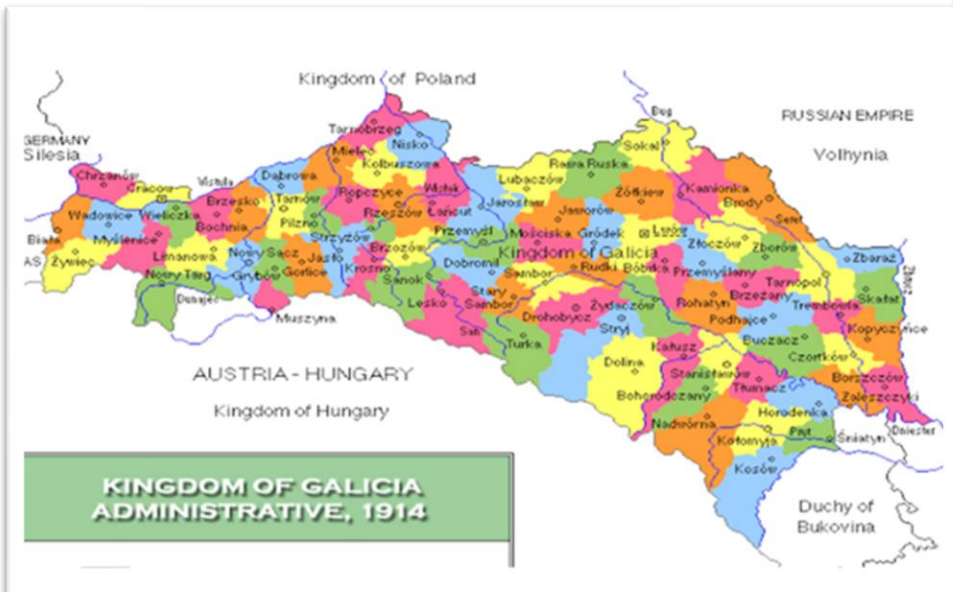
"הדים"

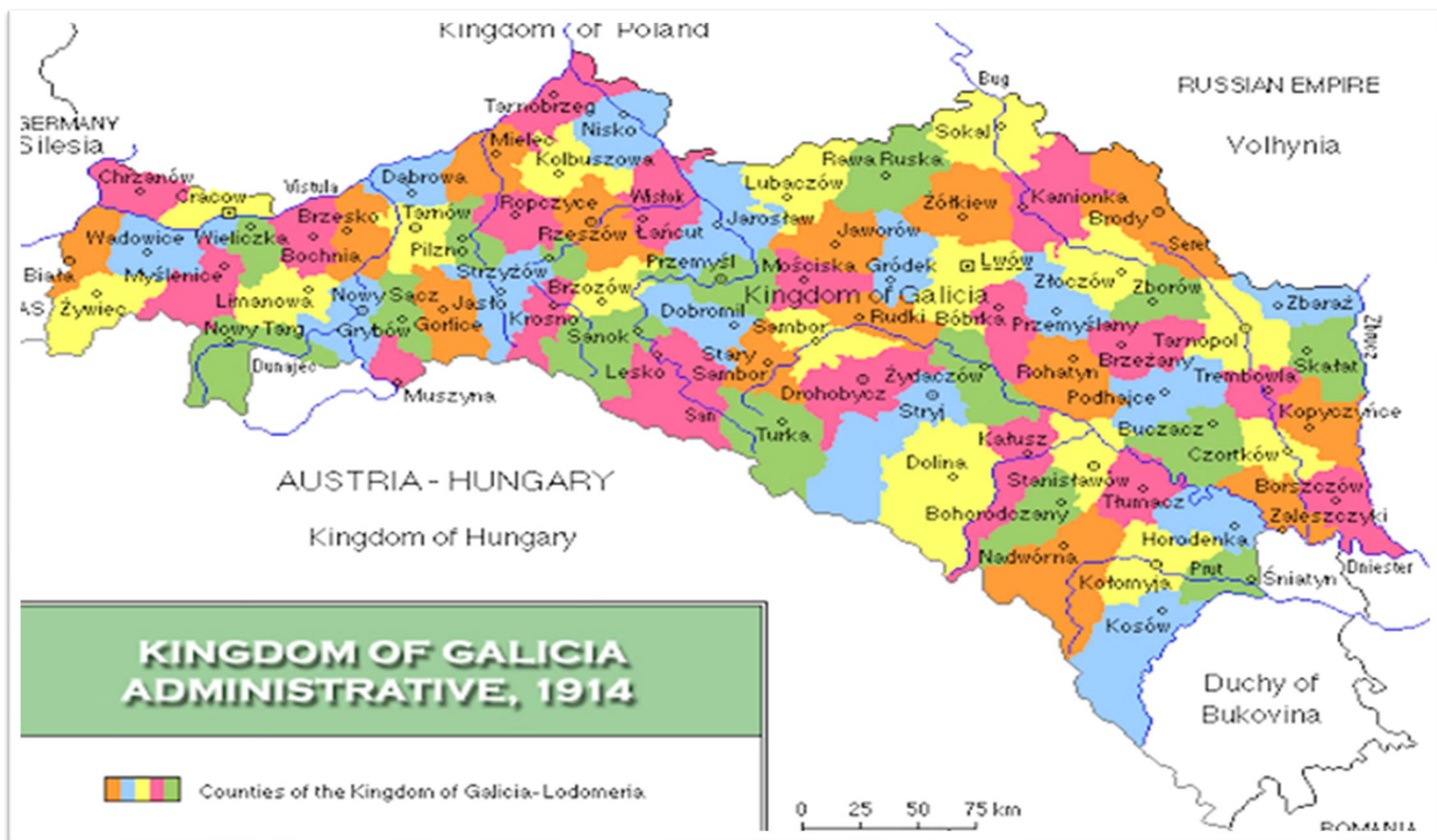
קדחת הנפט, זה אנחנו

יפנית אירופה המזרחית... בין מאות כפרים של איכרים אוקראינים, היו מפורזות
ציירות אפורות, קטנות ועלובות, דומות לו לזו כטיפות מים – סמטאותיהן עקומות
ומתפתלות, בתיהן שחים ודלים.... הציירה דרוהוביץ', המתפרסת לרגלי הרי הקרפאטים
ועלוחותיהם... בתיה קטנים, שחוחים. צניה המנוון מתגלגל ב"אן", רובע העוני. אך
לצומתו – וילות מפוארות ברובע האמידים שלכו בעושר רב ממציאות הנפט...
דרוהוביץ' היא יוצאת דופן על רקע חיי החברה הרגילים בציירות גליציה המזרחית...
שונה היא... צביונה נמרץ יותר במקומות אחרים. לכל אחד מתהליכי החיים קצה
מהיר יותר. ניכר כי כאן פעל חומר מתסיס וממריץ שמקומו נפקד בערי גליציה
האחרות. מציאות הנפט הפורצת מבטן האדמה בציירה הקטנה, בוריסלף הסמוכה,
חוללה תמורות כלכליות וחברתיות שלא היו דומותן במקומות אחרים בגליציה."

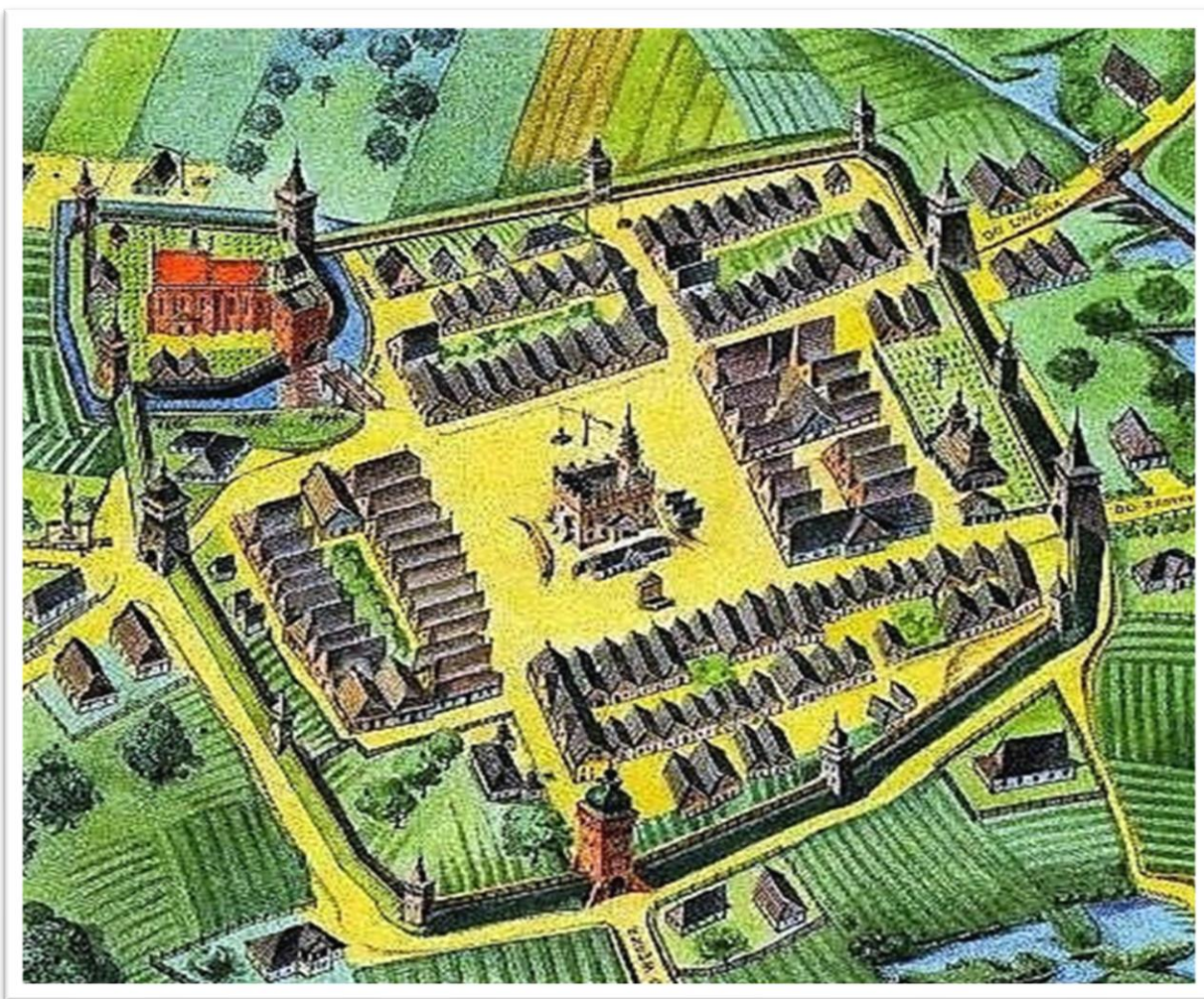
דוד הורוביץ, האתמול שלי

גליציה

בראשית דרוהוביץ'

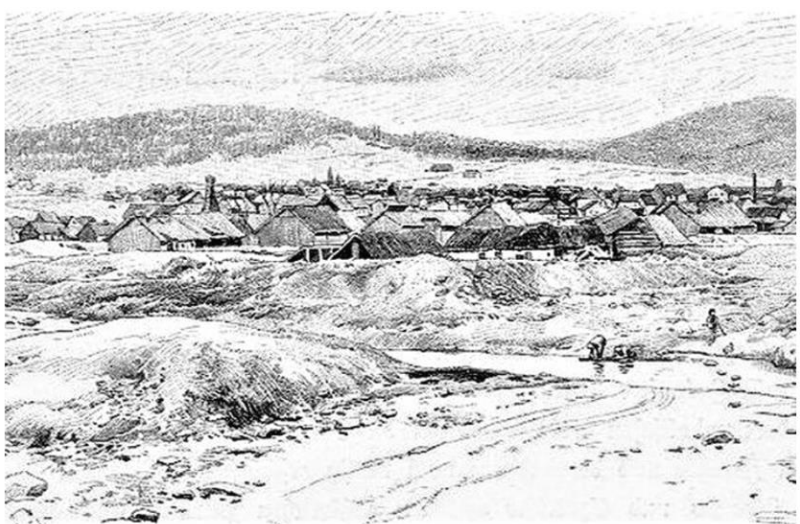

- מאה 11 - מעיינות מלח
- מאות 14-16 - יהודים עוסקים בחכירה, גביית מיסים, מסחר
- מאות 16-18 – גלי גירוש ושיבה
- מאה 18 – זרימת יהודים לעיר, בעלי ועובדי מרבית הפעילות המסחרית, התעשייה והמלאכה, ראשית מעמד הביניים
- 1869 – כ-8,000 יהודים (47.7% באוכלוסייה) ולצידם אוקראינים (28.7%) ופולנים (23.2%)

בראשית בוריסלב

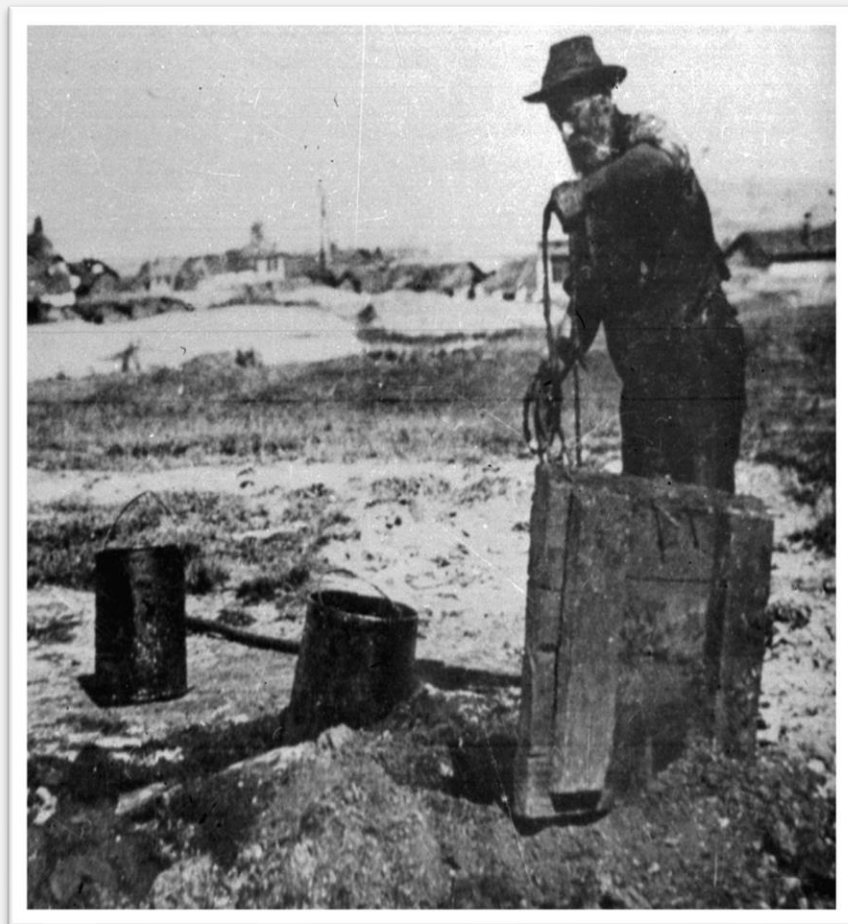

- עד סוף המאה ה-18 – מצודת Tustan, כפר קטן
- ראשית המאה ה-19 – כ-600 משפחות אוקראיניות
- דוד לינדנבאום ומשפחתו בעלי מרבית הקרקעות

- 1835 – כ-20 בארות של נפט גולמי
- 1860 – כ-10,000 תושבים, עשרות יהודים
- 1890 – 9,047 יהודים (87% באוכלוסייה)

שמן סלעים (Petroleum)

- אמצע המאה ה-16 – נפט על פני השטח בדרום מזרח פולין
- סוף המאה ה-17 – איסוף נוזל שחור על ידי איכרים בעיקר בסביבות בוריסלב
- מאה 18 –
"שמן הסלעים" לגירוז אופני עגלות, עיבוד עורות, מרפא
אוזוקריט (Ozokeryt), שעווה, בעיקר לנרות בייצור ביתי

נפט! נפט!

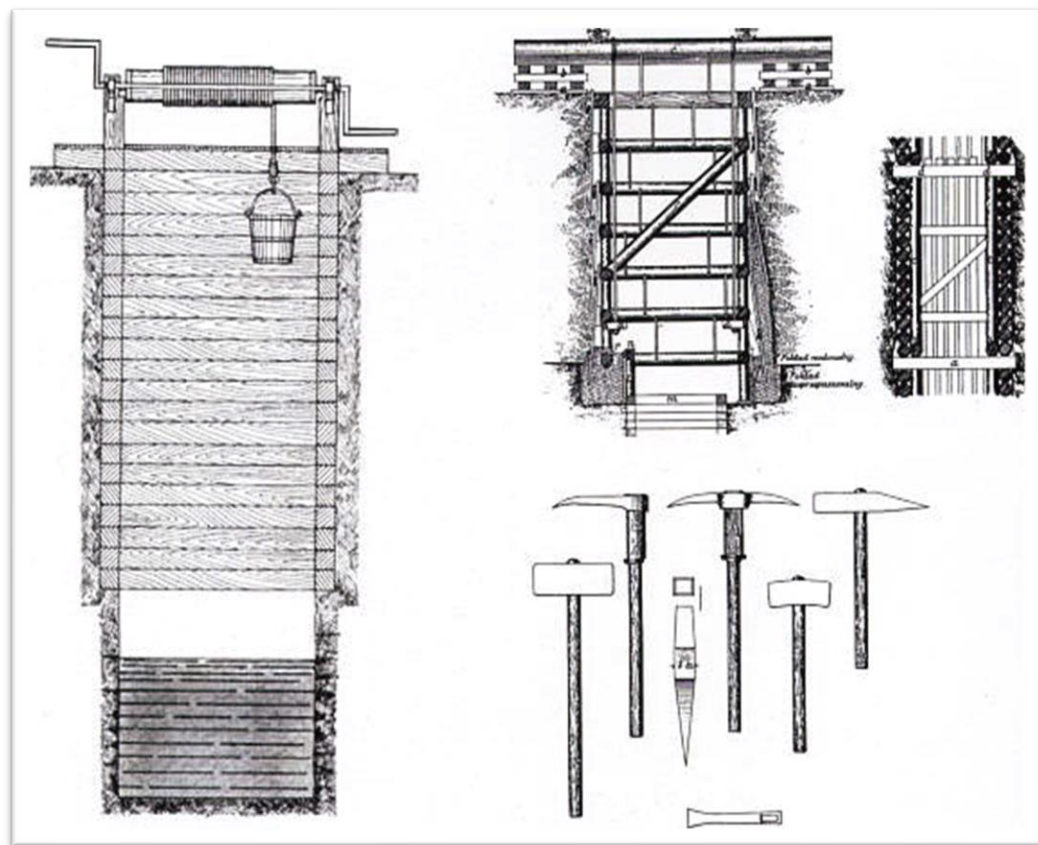
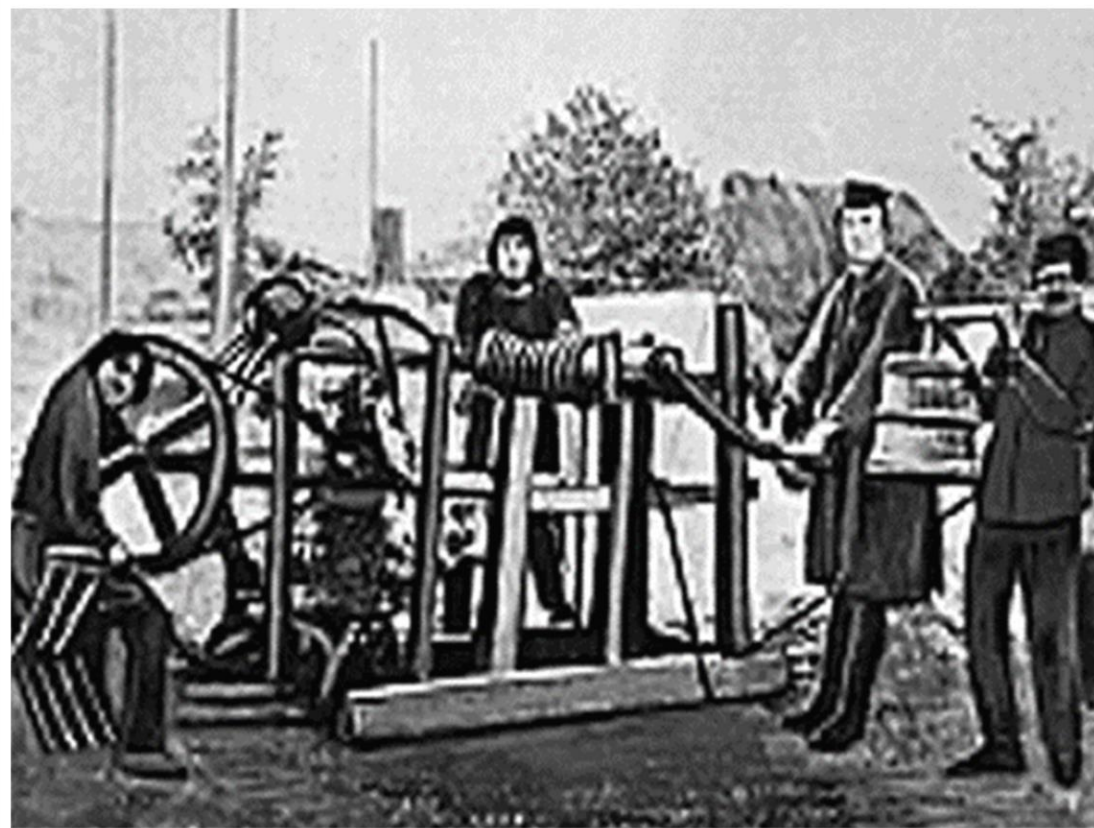

- 1810 – יוסף הקר (Hecker) מנקה נפט גולמי לצרכי מאור, מאיר את דרוהוביץ' וסמבור ומפרסם את שיטתו
- 1852 – אברהם שריינר (Schreiner) מביא תזקיקים פרימיטיביים לבית מרקחת בלבוב לצורך שיפור תהליכים
- 1853 – לוקשביץ' (Łukasiewicz) וזה (ZEH), משפרים את תהליך הזיקוק
- זה רושם פטנט
- ברטקובסקי (Bratkowski) רושם פטנט על הדגם הראשון של מנורת נפט
- אברהם שריינר ולייב שטירמן מוכרים נפט למאור לחברת הרכבות בווינה

הבהלה לזהב השחור

- 1853 – 1900 בדרוהוביץ', בוריסלב וסחודניצה מרבצי הנפט הגדולים והעשירים בעולם
- שיטות איסוף הנפט פרימיטיביות, בורות עד 100 מטר, העלאת הנוזל בעזרת דליים
- מתפתחת תופעת "קדחת הנפט" המזכירה במאפייניה הכאוטיים את ה"בהלה לזהב" בקליפורניה

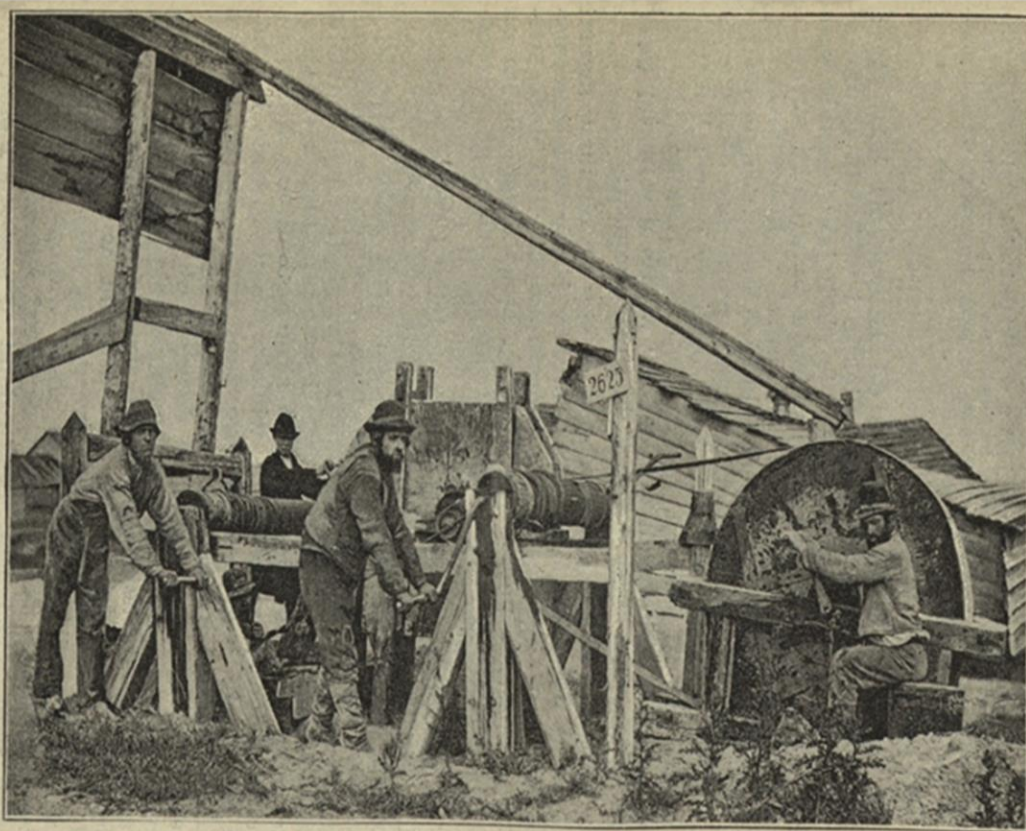
יהודי הנפט

- 1854 – אישור עבודת יהודים במחצבים
- 1858 – אלפי יהודים נוהרים מרחבי גליציה לבוריסלב, דרוהוביץ' וכפרי הסביבה
- 1860 – אישור רישום רכוש ע"ש יהודים, כולל נדל"ן, שטחים לחיפושי נפט, קרקעות למפעלים תעשייתיים, מפעלי זיקוק נפט וביח"ר לנרות יהודים בעלי 10 מתוך 12 בתי זיקוק בדרוהוביץ'
- 1862 – בבוריסלב 1500 מכרות שעווה, רובם בבעלות יהודית
- 1873 – מרבית בעלי תעשיית הנפט במזרח גליציה הם יהודים (סקר אוסטרי של מרבצי הנפט והאוזוקריט באזור התת-קרפאטים)

"בקרנו במספר תחנות שאיבה, ומפעלי
 ליקוק ואשפרה. היזמים היו כולם יהודים...
 גם בין הפועלים, מספר גדול של עובדים,
 אולי כמחציתם, הם יהודים. התבוננתי בהם
 ליד גלגלי התנופה הכבדים, במהלך הקידוח
 והשאיבה. יצורים פראיים ומטונפים אלה,
 עטופים בסחבות... כשהם מניצים את
 הגלגלים בכוח רב ושירים שירים מונוטוניים
 תוך כדי עבודתם, חשבתי על סבלם של
 אנשים מיוחדים אלה במצריים..."

הוא ורמהולף, 1884

Szyb Towarzystwa banku kredytowego w Borysławiu.
 Wedle fotografii S. Freya w Drohobyczu.

Збирання розлитої нафти після фонтанування.
Кін. XIX ст.

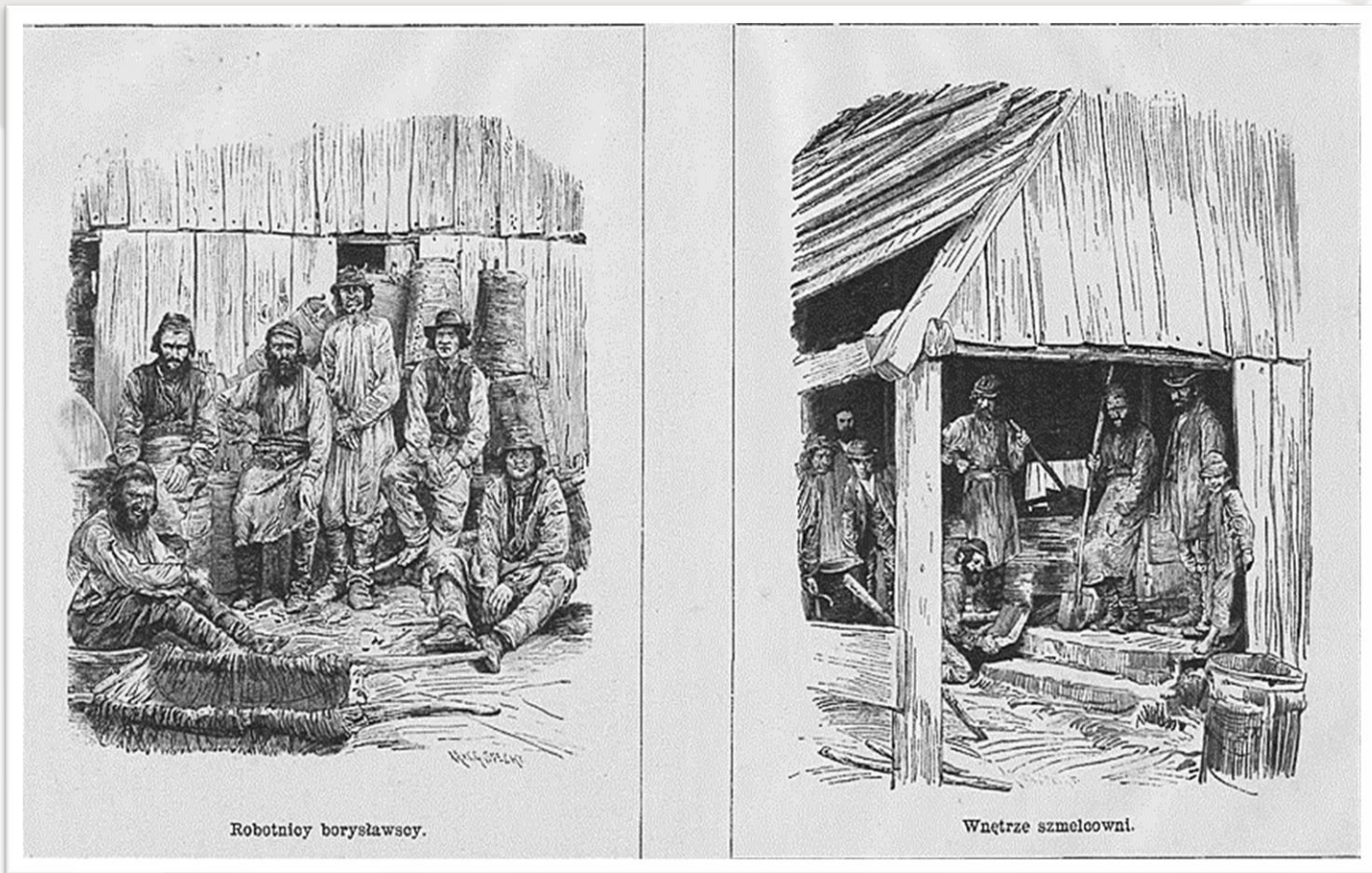
"קדחת של חיפושית התעוררה באליציה... מאות
מפצלי שאיבה קטנים קמו בסוף שנות החמישים
והששים, על פי רוב בהצלחות תושבים יהודים
מקומיים."

"הפצלי הבארות הראשונים היו ברובם יהודים צעירים,
שנהרו לאזור כדי לנסות ולחפש את מוצאם, הלא שהיו
חסרי אמצעים להקמת פצילות כלשהי. עד מהרה
למדו גם הם, שאילו לחפירת הבארות נדרשו מספר
שותפים כדי שיצליחו יחד לשאת בהוצאות הכרוכות
ובק, אפילו אם התמזל מזלם והחפירה שחפרו הניבה
פרץ של נפט, נשאר לכל אחד מהם רק רווח זעום
לאחר חלוקת הרווחים ביניהם, ו'הצעירים נשארו
צעירים'."

Hirszhaut, *The Jewish Oil Magnates of Galicia*

" בעיירות והכפרים שלרצלי
הקרפאטים היו בימים ההם
יהודים בעלי תורה וצבודה, אשר
בימות החול עבדו צבודה לא
פחות קשה מן של האיכרים
האוקראינים ופשת, בלשם את
מצנפת השבת ואדחת השבת, היו
חסידי מובהקים בעלי תורה
ומילי דחסידותא. כאלה הכרתי
הרבה ביפדותי. "

יוסף קיטאי, בוריסלף עיר הנפט

”היו גם טיפוסים של הצולע התחתון,
שהציבו את בוריסלף, לצידם של אחרים,
שחיפשו לעשות כסף קל... מצוי סחיטה
ואיומים, בעלי הארות נפט חבירו לפושעים
יהודים כנאד מתחריהם.... הבריונים
היהודים השתלטו על סביבתם והשליטו
טרור בבוריסלף ובעיירות האחרות סביב.
היו להם הסכמי הבנות בינם והין עצמם
על שליטה טריטוריאלית והם פתחו לעצמם
מועדונים ואפילו בתי כנסת משלהם.”

Hirszhaut, *The Jewish Oil Magnates of Galicia*

1880-1900

לדרוהוביץ' נוהרים משקיעים, בנקאים, תעשיינים, עורכי דין
לתחנת הרכבת של דרוהוביץ' מגיעים ללא הפסק קרונות משא
עמוסים בחומרי בניין, ריהוט, מזון מובחר

בוריסלב נהנית מהנהירה אחר ה"זהב השחור" ומן ההשקעות
ומקומות העבודה בתעשייה ובשירותים נלווים

בצד המתעשרים, עניים רבים, כולל "לעבאקים"

1880 – 1865 – גידול של 700% באוכלוסייה היהודית

1880 – יהודים, 79% מכלל האוכלוסייה

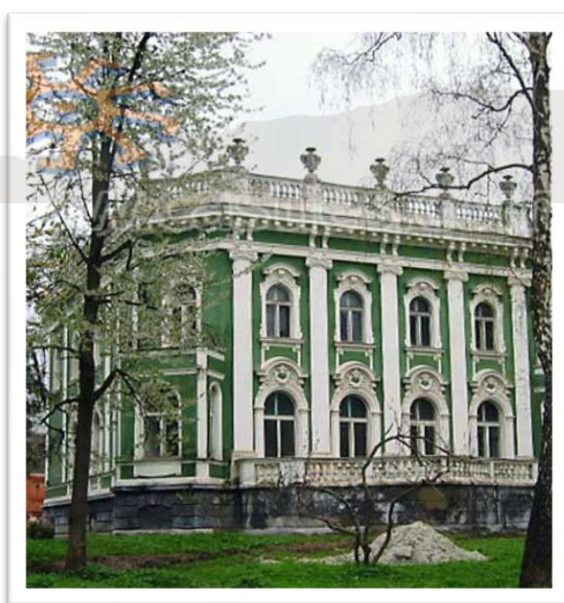
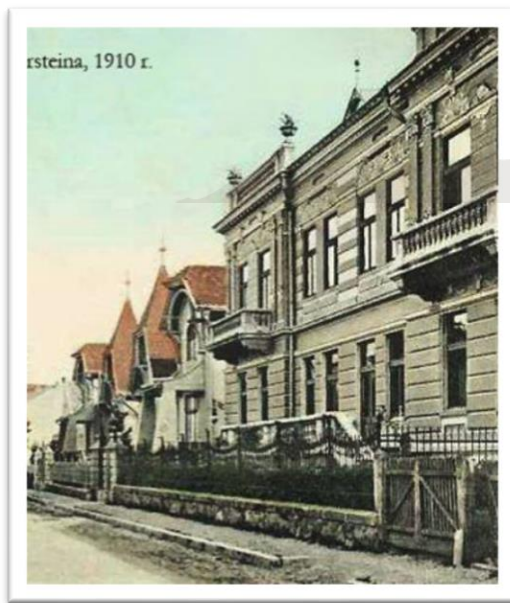

ה"יידישע מאגנאטן"

1858 – 1863 — משפחות לאוטרבך, לינדנבאום, ארדהיים, ליברמן, קורנהבר, גרטנברג, וגמן, בקנרוט

ועוד מחזיקות במאות בארות נפט, עשרות בתי זיקוק ומכרות אוזוקריט.

שינויים היסטוריים

לצד אתרי הקידוח, בתי מלאכה לתיקונים
ושיפוצים, מסחר ושירותים בבוריסלב ודרוהוביץ'
מתפתחים –

- מומחיות בתחום הנפט - בעלות, ידע תעשייתי
והתמקצעות טכנית, הנדסית וניהולית
- מעמד ביניים יהודי - יזמים מקצועיים,
מהנדסים, טכנאים, עורכי דין, רואי חשבון
יהודים

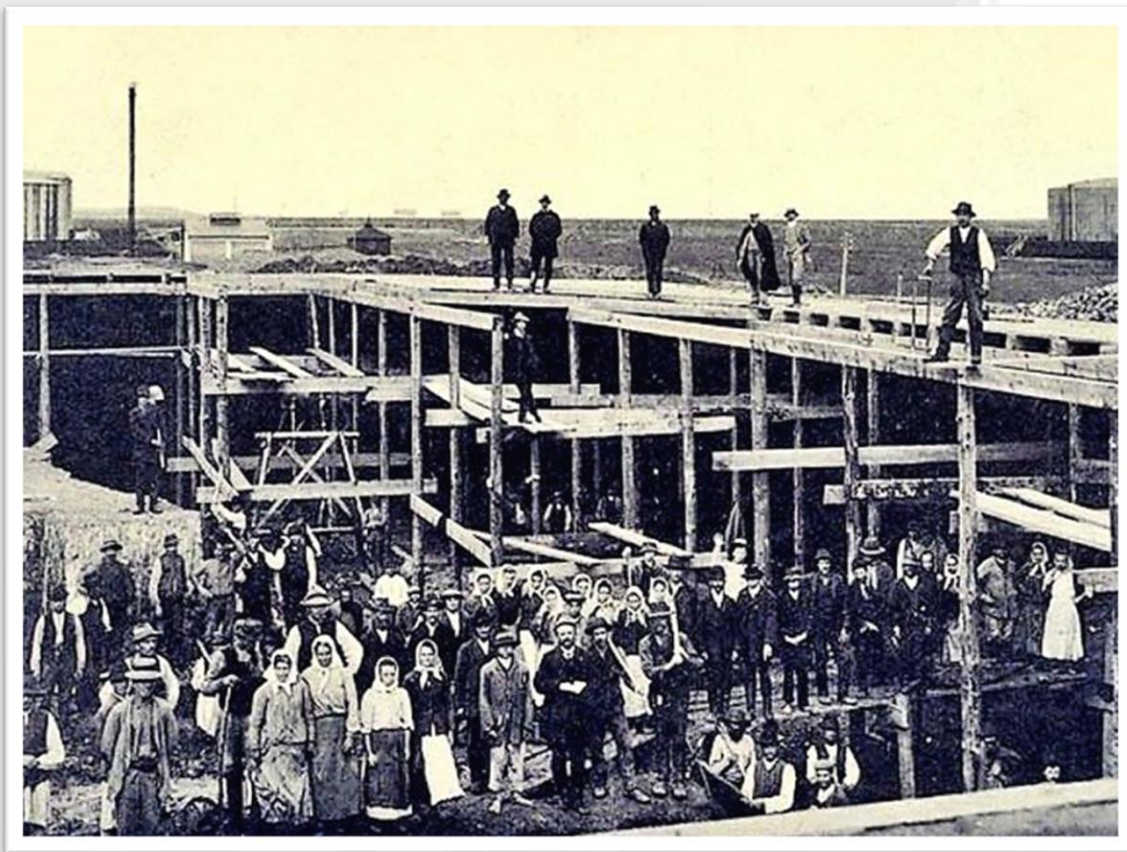
סוף המאה ה-19 - תנופת ה"בום" נעצרת

- הגדלות תפוקה לא מבוקרות בדרוהוביץ' ובוריסלב
- עודפי היצע
- כניסת חשמל כאמצעי מאור
- ירידות בביקוש בשווקי אוסטרו-הונגריה
- ירידות בביקוש בשוק העולמי
- ירידות מחירים
- ירידה ברווחיות

1873 בבוריסלב - 73 חברות גדולות, 779 יזמים קטנים
1890 בבוריסלב - 59 חברות גדולות, 30 קידוחים פרטיים
קטנים

שקיעת ההגמוניה היהודית בתעשיית הנפט והאוזוקריט

- שיפור תהליכי ייצור ומכלי אחסון גדולים מגבירים את הריכוזיות בענף
- בנקים וחברות מאנגליה, צרפת ואוסטריה, נכנסים לתעשיית קידוח וזיקוק הנפט באזור
- חלק מבתי הזיקוק שהיו בבעלות יהודית, נסגרו, נמכרו, או נכנסו לשותפויות עם חברות זרות
- תעשיית האוזוקריט היהודית מתפוררת ומחליפה שליטה
- יורדת השפעת המשפחות ומספר המועסקים היהודים

"עשרות-עשרות עמלים יהודים, גברים
 ואם נשים, היו עומדים יומם ולילה
 כשדליים ואכדי לרדום בידיהם ומצבים
 ל"ישועה משמים" – שצ'נוך יתכונן. אל היו
 אוספים בידיהם והצלחת אכדי הלרדום את
 הנוזל השחור השמן הזה לתוך דליים
 ומוכרים אותו בחנויות מיוחדות לכך."

חיים דויטשטיינסטר,

מחיי הכוואלים וההמונים בהוריסל

ראשית המאה ה-20 בדרוהוביץ' ובוריסלב

- 6,000 יהודים מוצאים עצמם ללא פרנסה
- יהודים רבים נזקקים לעזרה וגמ"ח
- סיוע מקרנות התמיכה של הברון הירש, איק"א, אליאנס
- חלקם עוזבים את דרוהוביץ' ובוריסלב בחיפוש אחר מקורות פרנסה חליפיים
- הרצל מעלה את מצוקת יהודי בוריסלב בקונגרס הציוני 1898
- כ-500 פועלים מקצועיים מיהודי בוריסלב, מהגרים לארה"ב, קנדה וארצות אחרות
- אחדים עולים לארץ ישראל, בעיקר למושבה מחניים

BORYSLAW. Ul. Pańska.